

Bron: https://www.standaard.be/cnt/dmf20240813_93855300

Keeping up appearances in de affaire-Brusselmans

Op een gegeven moment is de satire geen satire meer, schrijft Arnon Grunberg. Of beschikte de satiricus toen hij zijn column schreef niet over al zijn verstandelijke vermogens?

Ook de laatste affaire verliep volgens de lijnen der voorspelbaarheid. Een satiricus (Herman Brusselmans) overschrijdt bepaalde grenzen, waarna enige ophef volgt. De boven de satiricus gestelden (adjunct-hoofdredacteur Matthias Vanderaspolden van *Humo*) verdedigen aanvankelijk het vrije woord – dat alleen al is een satirische term geworden – om het vrije woord vervolgens toch van de site te verwijderen.

Dat de verdediging van het vrije woord plotsklaps kan worden gestaakt lijkt mij vooral een kwestie van *keeping up appearances*. In dit geval beweert de adjunct-hoofdredacteur van *Humo*, in een interview met het eigen weekblad (wederom satire) dat de gekrenkte gevoelens van de Joodse gemeenschap de doorslag hebben gegeven. Al acht ik het niet uitgesloten dat boven de adjunct-hoofdredacteur gestelden (in dit geval DPG) zich meer zorgen maken om imago – imago is geld – dan om satire. Wie de tekst van de adjunct-hoofdredacteur leest, kan zich niet aan de indruk onttrekken dat hij ook maar is gestuurd.

Diezelfde adjunct-hoofdredacteur liet in het interview nog het volgende weten: “Wie *Humo* een beetje kent, weet dat het zeker geen antisemitisch blad is.” Nu schrijf ik al een decennium of twee voor dat weekblad en ik kan beamen dat het niet of nauwelijks antisemitisch is, maar wat mij wel opvalt, is dat de adjunct-hoofdredacteur een betere satiricus is dan de satiricus zelf en het zou misschien een idee zijn als de adjunct-hoofdredacteur satiricus wordt en de satiricus adjunct-hoofdredacteur. Op de cover kan komen te staan: “Géén weekblad van en voor antisemieten.” De omzet hoeft er niet onder te lijden want het maakt de lezer nieuwsgierig: van wie en voor wie is dat weekblad dan wel?

Het is voor Gaza

Voor hen die de affaire hebben gemist of die haar alweer vergeten zijn: in zijn column voor *Humo* noteerde de satiricus, naar het schijnt vanwege Gaza, dat hij iedere Jood die hij tegenkomt “een puntig mes los door de keel wil rammen”.

Volgens de adjunct-hoofdredacteur schreef de satiricus dat op omdat bij de oorlog in Gaza ook “veel onschuldige mensen” worden gedood. De adjunct-hoofdredacteur gaf ook nog te kennen dat de satiricus na alle ophef niet meer met de pers wil praten.

Dat laatste geeft te denken. Als de satiricus zijn satire net zo serieus had genomen als de adjunct-hoofdredacteur zijn eigen satire, dan had de satiricus met de pers gepraat. Dan had hij verklaard dat hij over niet al te lange tijd, in het centrum van Antwerpen, de daad bij het woord zal voegen, dat het waarlijk een Grote Verzoendag zal zijn, en als daarbij wat onschuldige voorbijgangers worden geraakt, het zij zo, het is voor Gaza, je kunt geen omelet bakken zonder een ei te breken. Zoiets. Dat hij in het verleden al tientallen Joden met een puntig mes heeft doorboord en naar goed Oostenrijks gebruik de lijken in zijn kelder bewaart. Zo ingewikkeld, zou ik als buitenstaander geneigd zijn te denken, hoeft dat allemaal niet te zijn. Maar goed, ik wil niemand woorden in de mond leggen, de satiricus heeft aangegeven de pers niet te woord te

willen staan en ook de satiricus kunnen wij niet dwingen over zijn grenzen heen te gaan. Zijn werk is immers om over andermans grenzen heen te gaan.

Harry Mulisch liet jaren geleden in *Het ironische van de ironie* al zien dat sommige ironie, en dat geldt ook voor sommige satire, alleen dient om de ironicus te ontzien. Mulisch had het toen niet over Brusselmans, hij had het over Reve, maar zijn opmerking heeft consequenties voor iedereen die meent even geen satiricus te kunnen zijn.

Onze huidige satire betreft niets anders dan een parafrase van een regel uit een lied dat in de jaren 30 in Duitsland met name door SA-mannen werd gezongen: “*Wenn das Judenblut vom Messer spritzt, / Dann geht’s noch mal so gut.*” Toen moest het Jodenbloed van het mes spatten vanwege tegelijkertijd het bolsjewisme en het kapitalisme, nu vanwege Gaza. Dat zijn details die het revisionistische karakter van de huidige satire niet kunnen verhullen. Anders gezegd, het huidige revisionisme poogt het satirische karakter van oude slachtpartijen te onderstrepen: het nazisme een satirische beweging, Joseph Goebbels een minister van Satire.

Charlotte van Coevorden merkte terecht in *De Standaard* op dat heel extreemrechts niet alleen in België maar in heel Europa boven op de zaak gesprongen zou zijn, als de satiricus van islamitische afkomst was geweest. Het antisemitisme is de lievelingsstok van extreemrechts om moslims en in het verlengde daarvan asielzoekers mee te slaan. Nu was de satiricus een keurige witte man van pensioengerechtigde leeftijd en houdt men zich grotendeels gedeisd.

Prijs van de sigaretten

Pijnlijk blijft echter de verdediging van het revisionisme: Gaza. Een stukje land waar de satiricus niet veel van afweet, zich niet bijster voor interesseert. Zijn waarlijke zorgen liggen bij de prijs van een pakje sigaretten, zo eindigt althans zijn satirische column. Al kan dat natuurlijk ook satire zijn. Maar zie Mulisch: op een gegeven moment is de satire geen satire meer.

Zoals sommige stervelingen zwaaien met een tas waarop Louis Vuitton staat in de hoop relevant te blijven, dat is immers de essentie van *keeping up appearances*, zo zwaait de satiricus met een tas waarop Gaza staat. In dit satirische universum betekent Gaza niet meer dan Louis Vuitton.

Natuurlijk, het is mogelijk dat de satiricus zijn geschiedenis niet kent.

Ross Douhat schreef recent in *The New York Times* dat de verstandelijke vermogens van Biden alleen nog tussen tien uur 's ochtends en vier uur 's middags het voordeel van de twijfel krijgen. Geen satire.

Het is mogelijk dat de verstandelijke vermogens van de satiricus alleen werken tussen drie en vier uur 's middags en dat hij de bewuste column per ongeluk heeft geschreven om tien uur 's ochtends. Het verval begint voor elke sterveling op een ander moment. Dat zou ook een effectieve verdediging zijn, mocht het tot een rechtszaak komen. Rechters zien welwillend om, vermoed ik, naar de burger die zijn ouderdom bevecht met zijn engagement.

Dat het meeste engagement van de westerling op sociale en andere media een accessoire is waarvan men verder niet te veel hinder wil ondervinden, mag intussen duidelijk zijn. Maar het is ongelukkig dat het engagement hier de vorm heeft aangenomen van het soort revisionisme dat geen enkele slachtpartij serieus neemt, niet in Gaza, niet in Europa, niet in het verleden, niet in het heden.

Remco Campert schreef in een gedicht dat te vaak werd opgenomen in bloemlezingen dat de dood een ontroering is. Dankzij de adjunct-hoofdredacteur en zijn satiricus weten we nu dat de dood satire is.

Om barmhartig te eindigen, ik neem de barmhartigheid serieus: ik weet het, de beide heren deden slechts hun best relevant te blijven, *keeping up appearances* inderdaad, meer was het niet. En soms, we hebben het vaker op tv gezien, floept er dan wat ongelukkigs uit de mond.